

ЧАСТИНА 1

ПОЯС КАЇНА

ЗУПИНКА

Мікроавтобус зменшив швидкість, з'їхав на освітлене місяцем узбіччя, захрускотів кригою замерзлих калюж і став. Дівчина відразу ж прокинулася й зачудовано завертіла головою.

Обабіч дороги в очікуванні снігу розкинулися замерзлі поля.

— Чого спинилися? — запитала вона.

— Підкинемо декого, — сказав Чоловік у Червоному і кивнув на недоладний бетонний дашок зупинки попереду.

— Ні-ні-ні, ми так не домовлялися! — обурилася дівчина. — Ви з мене повну вартість узяли!

— Та чого ви... Дитину забрати. На той бік.

Він вимкнув фари і заглушив двигун. Запала тиша. У місячному світлі добре було видно зупинку, розмальовану портретами героїв мультфільмів. Переважно диснейвських. Проте зображені вони були так потворно, що вона не всіх і впізнала.

— То ваша дитина?

— Моя? — він зареготав. — Оце так сказали! Ні. Я лише вожу.

— І де ж це вони сядуть?

Дівчина озирнулася, щоб іще раз переконатися: салон мікроавтобуса був вантажний. Є лише оце подвійне пасажирське сидіння, на якому сидить вона.

— Одна дитина, а не «вони», — поправив Чоловік у Червоному. — Посуньтеся трохи.

— Хіба вона їде без батьків?

— Так і є, — сумовито кивнув Чоловік у Червоному. — Побудете мамкою? Недовго.

Вона мугикнула.

— Оце вже спасибі.

— Я думаю, діти — це нагода взнати про себе щось хороше, — прорік Чоловік у Червоному. — Для когось навіть — єдина.

Дівчина скептично закотила очі:

— А ви, бачу, філософ...

Годинник на торпеді показував 23:55. Вона зітхнула і знову втупилася у вікно. Час волікся по-свинському повільно. Дорога була порожнісінька. Ні світла фар вдалині, ні будівель.

— Як ви сказали вас звать? — запитав раптом Чоловік у Червоному.

Вона вже було відкрила рота, але чомусь затнулася. Наче не була впевнена.

— Мене?

— Ну а кого ж! Із голови вилетіло... — Чоловік у Червоному поплескав себе по чолу. — Гала! Сам згадав. Гала.

І він усміхнувся їй.

— Гала, — повторила дівчина.

— Так же? — перепитав Чоловік у Червоному.

— Так... — невпевнено кивнула вона. — А його хтось привезе? Малоого?

– Її. Це дівчинка. Та не переживайте ви, скоро будете на місці. За мостом уже Буськів Сад.

Гала нетерпляче засовалася. Дістала телефон. Мережі не було, інтернету, ясна річ, теж.

– Онде вона! – несподівано мовив Чоловік у Червоному і кивнув у бік зупинки.

Під бетонним дашком маячила самотня постать дівчинки рочків шести, в пальтечку і плетеній шапочці.

– Звідкіля вона взялася?! – здивувалася Гала. – Пішки, чи як... Ніч же! Ви так оце і будете сидіти?..

– Та подождіть же! – перебив Чоловік у Червоному.

Аж ось дівчинка ритмічно плеснула в долоньки, і чіткий високий звук розірвав нічну тишу. *Плесь! Плесь-плесь!* Вона трішки постояла, немов роздивлялася власні руки, і знову – *плесь! Плесь-плесь!*

– Дайте їй пару хвилин, – попрохав Чоловік у Червоному. – Їй треба освоїтися.

– Що? Що їй треба?

Він зітхнув:

– Вона не така, як усі.

Гала нахилилася трохи вперед, пильно придивляючись до дитячої постаті. Дівчинка притисла до обличчя долоньки і тепер кумедно вертіла голівкою, роздивляючись усе крізь розчепірені пальці.

– Не розумію, хто відпустив таку манюню саму? – не стрималася Гала. – Ви знаєте її батьків?

– Та знаю... – стиха мовив він. – Усе, освоїлася! Йдіть!

– Хто? – не збагнула Гала.

– До дитини ідіть! Забирайте і їдьмо.

– Я?!

– Просто візьмете її за руку – і все.

— Та з якої це статі! — обурилася Гала. — Ви везете, ви і йдіть...

— Мене вона злякається, — відтяв він. — І втече.

— Ви здуріли? Ідіть самі!

— Утече, ми нізащо на світі її не знайдемо. Ясно вам?

— Нічого мені не ясно! Не піду я нікуди! — Гала схрестила руки, встромивши долоні під пахви.

— Просто дайте їй руку! Хіба це так важко?

— Та що це таке робиться!

— Вона *особлива* дитина, розумієте?

— Так, я дзвоню в поліцію! Нехай розбираються...

Вона дістала телефон, і тут же згадала, що мережі немає. Без особливих сподівань піднесла його до лобового скла. Нічогісінько.

Чоловік у Червоному опустив вікно і закурив. *Плесь! Плесь-плесь!* — пролунало від зупинки.

— Чим ви собі думали, коли соглашались її підвезти, — буркнула Гала.

— Комусь же треба перевозити людей...

— І чого ж це вона вас боїться?!

— Мене багато хто боїться, — звів плечима Чоловік у Червоному. — А діти — то взагалі.

— Мелете, як з гарячки... — зітхнула Гала. — Їй там, мабуть, холодно.

Він обернув ключ. Клацнула і засвітилася панель приладів.

— Мінус три.

— Повний ідіотизм... — прошепотіла собі під ніс Гала, застібаючи куртку.

— Вона погано чує, — напучував Чоловік у Червоному. — Говоріть так, щоб бачила ваші губи...

– Але щоб ви знали: завтра я про все сообщу в поліцію! Таке взагалі нормально?..

Вона відчинила дверцята і вислизнула надвір. Чоловік у Червоному всміхався. Видно було, як Галя підійшла і простягнула до дівчинки руку, а та взялася за неї: не здивувалась і не налякалася. Галя відразу присіла перед нею навпочіпки, почала поправляти шапку. І ніс утерла паперовою серветкою.

– Я ж казав, – сам до себе мовив Чоловік у Червоному і завів двигун. – Візьмете за руку – і все.

Отже, Чоловік у Червоному завів двигун. Спалахнули фари. Галя тут же звела руку, ніби голосувала, і він неквапом підїхав до зупинки.

– Доброї ночі! – привіталася вона, вже тримаючи дівчинку на руках. – До Буськового Саду підкинете? Це недалечко, за мостом!

– Залазьте, – погодився Чоловік у Червоному.

– Сонечко, сідай коло дядя! – сказала Галя.

Але дівчинка перелякано вчепилася в неї й високо і перелякано затягла «іііііі!»

– Зараз, – Галя ніяково всміхнулася. – Подождіть трошки. Вона зараз освоїться.

Дівчинка сховала обличчя в Галиному волоссі, а та мовчки гладила її по спинці. Врешті дівчинка повернулася до Чоловіка в Червоному і, затуливши лице долоньками, поглянула на нього крізь пальці.

– Велика дівчинка, а боїшся, – сказав він. – Ай-ай-ай!

– Вона не така, як усі, – зітхнула Галя. – *Особлива дитина...* Розумієте?

Нарешті мала дала себе всадовити, і Галя теж піднялась на сидіння. У вушку в дівчинки був слуховий апарат.

— І як же тебе звати, маленька? — голосно запитав Чоловік у Червоному.

Дівчинка не відповіла, а випростала руки і ритмічно плеснула. *Плесь! Плесь-плесь!*

ДІВЧИНКА, ЩО ВМІЛА ЧИТАТИ ПО ГУБАХ

Грудневе сонце, яскраве і неживе, насмішкувато лоскотало щоки і дразнило оманливим теплом, що таке схоже було на дихання весни. Він сидів на вузькому дерев'яному ослоні у відкритому кузові бортового «газона». Удалечині пропливав нерівний темний чубчик лісової галявини, і лиш сірі бетонні стовпи надавали одноманітному пейзажу сякої-такої ритмічності. «Газон» вихитувало, немов у якомусь химерному, трохи смиканому танці... А коли дивишся в очі тій, з якою танцюєш, решта світу розмащується до бляклої, нечіткої картинки, і, поки лунає музика, реальність — це лише відлиск, що облямовує її лице.

Тієї секунди решту світу обрамлювало спокійне, ледь сумовите лице його матері.

Він вирішив їхати разом із нею — в кузові, не зважаючи на бідкання далекої й малознайомої рідні. Хтось намагався застібнути на ньому пальто, хтось тицяв йому свою шапку... Врешті їх лишили удвох. Його і її — на останній у цім житті спільній дорозі: довжелезній, прямій, наче дишло, вулиці

Комсомольській (давно вже якось-там перейменованій), що тяглася через цілісіньке місто, і далі — до самого кладовища.

Мама видавалася живою. Хіба що ледь-ледь стомленою. І близько не схожа на ті обм'яклі воскові обличчя, в яких неможливо впізнати рідні риси. Здавалося, вона просто зімкнула повіки, щоб очі перестали пекти від втоми. Приплющила на пів хвилинки, але й досі слухає... «Ти кажи-кажи. Я просто дам розслабитися очам» — отакий вона мала вигляд. Якби не ця дурнувата стрічка з хрестами на чолі... Чому конче потрібно на чоло! Мабуть, варто було сказати «ні». Він не любив обрядів. Зневажав усі оті «бо так годиться»... Просто цього разу не мав сили сперечатися. Просто не мав сили...

Час до часу крижаний подих вітру грубо змахував сльози з його обличчя й повертав у реальність, обдаровуючи вряди-годи міцними ляпасами, але потім він знову поринав у коловерт думок. І тоді спраглий снігу південний пейзаж утрачав виразність і розпадався на дві дляві ріки: світлу небесну, з пливким ошматтям розталих хмарин, і темну земну, з нерівними, химеристо порізаними берегами... І тільки відчуття стягнутої від висохлих сліз шкіри нагадувало, де він і що тут робить.

Не стримавшись, він ледь підвівся й зірвав дурнувату стрічку з маминого чола. Поклав долоню на її кисті. Холодні... Коли батько був живий, то часто малював їх. Одна така картина, писана олією на дошці, висіла в них на стіні. А він малим не повірив був, що то мамині руки. І сказав їй. Вона засміялася й раптом вишукано склала кисті, точнісінько, як там. І він одразу повірив, що таки справді — її. І мовив, що не знав, які вони красиві. Не помічав. А на картині відразу помітно. «Це тому що тато мене дуже любив», — сказала вона. Тоді це пояснення видалося йому незрозумілим.

Згодом багато разів дивувався, що поїздку в кузові «газона», який продувався всіма вітрами, пам'ятає у щонайменших деталях, а того, що було потім, на цвинтарі, — в пам'яті геть не лишилося. Пригадує, що казав мамі дорогою, що думав тоді, що почував... А ось сам похорон... Ні як приїхали, ні як опускали труну... Чи він цілував її перед цим? Чи кидав оту горезвісну першу жменю? Чи плакав? Куди подався потім? Із ким? Ні, всього цього в пам'яті не лишилося. Тільки тупий виснажливий біль і відчуття стягнутості від висохлих сліз на щоках.

А ще — ота дівчинка. Либонь, її світле, облямоване легкими кучериками личко було єдине, що він запам'ятав на кладовищі. Бачив її двічі. Уперше, коли серед понурих темних пальт промайнув ніжно-рожевий пуховичок. Він подивовано зауважив, який чудернацький і недоречний вигляд має це ангельське дитя на краю могили. І подумав, хто ж це міг привести її з собою, а головне — навіщо... Та ось вона зникла поміж однаково чужих йому людей, і спогади про неї теж зникли. Певно, забув би її, як і решту, якби не показалася вдруге.

Він сидів коло могили. Нікого не було. Може, вже порозходилися, а може, стояли позаду, даючи йому час попрощатися... Добре запам'яталося небо — біла зимова ріка, що спокійно пливе вдалечінь. І вітер, який враз угамувався, й почав лагідно куйовдити його волосся... Він приніс запах моря і крики мартинів, так наче намагався делікатно нагадати, що життя, хоч і як це дивно, триває. Але все воно було так далеко... Так далеко від закиданої пластмасовими квітами свіжої землі... Аж він не повірив.

І тоді коло нього раптом присіла ота дівчинка. Вона приклала до обличчя складені замком пальці й подивилася на